

Kaitseliidu seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus

I. Probleem, sihtrühm ja eesmärk

1. Probleemi kirjeldus ja selle tekke põhjus

1) Tööandja kohustus lubada isik õppekogunemisele ja lisaõppekogunemisele

Kaitseliidu seaduse (KaLS) § 4 lõike 1 punkti 4 kohaselt võib Kaitsevägi kaasata Kaitseliitu õppekogunemise ja lisaõppekogunemise läbiviimisele. Seadus ei võimalda aga Kaitseliidu tegevliikmel saada tööandjalt sellise teenistuskohustuse täitmiseks tasustamata lisapuhkust ning tööandjal puudub kohustus selleks ajaks töötajale töökoht säilitada. Kehtiv KaLS võimaldab tegevliikmel saada tasustamata lisapuhkust ning sätestab tööandjale kohustuse säilitada töötajale tema töökoht vaid juhul, kui viimane osaleb Kaitseliidu tegevliikmena sõjaväelisel väljaõppel. Kaitseväge õppekogunemise või lisaõppekogunemise korraldusse Kaitseliidu kaasamisel ei ole aga Kaitseliidu tegevliikme sõjaväeline väljaõpe, mistõttu nimetatud õigused sellisele tegevusele ei laiene. Õppekogunemisest teavitatakse tegevliikmeid 120 päeva ette, kuid lisaõppekogunemisest teavitatakse ette reeglina väga lühidalt (paar päeva). Sellest tulenevalt on töötajal keerulisem oma töökohustusi ümber korraldada ning lisaõppekogunemisele Kaitseliidu kaasamise korral teenistuskohustust täita, kuna tööandjal puudub kohustus sellises olukorras töötajale töökoht säilitada. Lisaks kutsutakse Kaitseliidu tegevliikmed õppekogunemise või lisaõppekogunemise läbiviimisele Kaitseliidu ülema või malevapealiku kutsega, mis ei ole töötajale aluseks tasustamata puhkuse taotlemiseks.

2) Kaitseliidu liikmete sotsiaalsed garantiid Kaitseliidu kaasamise korral

KaLS § 4 lõike 2 kohaselt võib Kaitseliitu kaasata päästesündmuse lahendamisele, hädaolukorra seaduses sätestatud eriolukorra tööde tegemisele ning liikluse korraldamisele ja turvalisuse tagamisele eriolukorra piirkonnas, erakorralise seisukorra seaduses sätestatud korras erakorralise seisukorra lahendamisele, küberturvalisuse tagamisele, Kaitseväge korraldatavale õppekogunemisele ja lisaõppekogunemisele, politsei ja piirivalve seaduse § 3 lõike 1 punktides 1, 4–6 ja 8 ning hädaolukorra seaduse § 16 lõikes 3 sätestatud politsei ülesannete täitmisele ning korraaitseaduses sätestatud riigikaitseobjektivastase ründe, riigipiiri või ajutise kontrolljoone ebaseadusliku ületamise ning kuritegude ennetamise ja tõkestamisega seotud ülesannete täitmisele. Loendatud kaasamiste osas ei näe eriseadused ega Vabariigi Valitsuse 18.12.2015 määrus nr 144 „Kaitseväge ja Kaitseliidu politsei ülesannete täitmise, päästesündmuse lahendamise ning eriolukorra tööde tegemise kaasamise kord“ ja 03.07.2014 määrus nr 108 „Kaitseliidu kaasamise tingimused ja kord küberturvalisuse tagamisel“ ette kui pikaks perioodiks võib Kaitseliitu kaasata; välja arvatud erakorralise seisukorra seadus (ErSS), mille kohaselt võib erakorraline seisukord kesta kuni kolm kuud ehk ka Kaitseliitu võimalik kaasata sama pikalt ning korraaitse seadus (KorS), mis sätestab, et Kaitseliidu tegevliikmeid võib kaasata kuni 30 järjestikuseks kalendripäevaks. Vastavalt KVTS § 73 lõikele 1 võib õppekogunemise kestus sõltuvalt aastmest olla 14-30 päeva, riigikaitseaduse § 68 lg 6 kohaselt kestab lisaõppekogunemine kuni 60 päeva.

Eelnevast lähtuvalt võib Kaitseliidu tegevliikmeid erinevate õigusaktide alusel kaasata riigi ülesannete täitmisele järjest kuni kolmeks kuuks, kuid keskmiselt 30 kalendripäevaks. Riigikaitse arengukava 2017-2026, Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) koostatud ulatusliku evakuatsiooni kontseptsioon, Kaitseväge koostatud kaitsetegevuse operatiivkava ning muud planeerimisdokumendid näevad ette, et Kaitseliit kaasatakse KaLS § 4 lõikes 2 sätestatud ülesannete täitmiseks õigusaktides sätestatud mahus. Reguleerimata on töandja kohustus võimaldada Kaitseliidu tegevliikmel osaleda riigi ülesannete täitmisel ning Kaitseliidu õigus maksta tegevliikmele kirjeldatud ülesannete täitmise eest hüvitist.

KaLS § 57 lõike 1 alusel on tegevliikmel õigus saada ühe aasta jooksul kuni kümme kalendripäeva tasustamata lisapuhkust sõjaväelise väljaõppe andmiseks ja korraldamiseks, päästesündmuse lahendamiseks, eriolukorra tööde tegemiseks, liikluse korraldamiseks ja turvalisuse tagamiseks eriolukorra piirkonnas ning riigikaitseobjektivastase ründe, riigipiiri või ajutise kontrolljoone ebaseadusliku ületamise ning kuritegude ennetamiseks ja tõkestamiseks. Kaitseliit võib nimetatud kümnest kalendripäevast maksta tegevliikmele viie päeva eest hüvitist (KaLS § 57 lg 4).

Analoogselt on vajalik reguleerida ka KaLS § 4 lõike 2 punktides 3, 4, 5 ja 6 toodud riigi ülesannete täitmisele Kaitseliidu kaasamise puhul Kaitseliidu liikmete sotsiaalsed tagatised – suhe töandjaga ehk reguleerida lisapuhkuse saamise õigus ja reguleerida ka hüvitise saamise õigus.

Võrdluseks võib välja tuua vabatahtlike päästjate ja abipolitseinike tasustamise süsteemi. Päästeseaduse § 46 sätestab, et ulatuslikul ja pikaajalisel päästetööl osalemise puhul makstakse tasu päästetööl osalevale vabatahtlikule päästjale ja päästetööle rakendatud füüsilisele isikule Vabariigi Valitsuse reservist päästetööl osaletud aja eest tasu. Tasu maksmist reguleerib Vabariigi Valitsuse 09.09.2010 määrus nr 134 „Ulatusliku või pikaajalise päästetöö või demineerimistööga seotud kulude hüvitamise ja tasu maksmise ulatus ja kord“, mille § 5 sätestab, et päästetööle rakendatud vabatahtlikule päästjale või füüsilisele isikule makstava tasu arvutamisel lähtutakse päästeteenistuse seaduse alusel Vabariigi Valitsuse kehtestatud päästeteenistuja madalaimale palgaastmele vastavast palgamäärast. Abipolitseiniku seaduse § 40 kohaselt hüvitab PPA abipolitseiniku transpordi-, side- ja muud Politsei- ja Piirivalveameti ettenähtud ja temale ülesande täitmiseks vajalikud kulud peadirektori käskkirjas kehtestatud ulatuses. Lisaks lubab abipolitseiniku seaduse § 41 ergutada abipolitseinikku silmapaistvate teenete eest politsei ja piirivalve seaduse 5. peatüki 8. jaos sätestatud korras, sealhulgas politsei- ja piirivalve seaduse § 84 lõike 1 punkti 2 alusel maksta abipolitseinikule rahalist preemiat.

Seega näevad erinevad õigusaktid ette, et Kaitseliidu tegevliikmeid võib kaasata keskmiselt 30 päevaks riigi ülesannete täitmisele, kuid töandjal lasub kohustus lubada Kaitseliidu tegevliige riigi ülesandeid täitma vaid eriolukorra tööde puhul kuni kümneks päevaks ning Kaitseliit võib maksta hüvitist vaid viie kalendripäeva eest.

3) Kaitseliidu kaasamine Kaitseväge tegevustesse

Kaitseväeteenistuse seaduse (KVTS) § 69 lõike 4 alusel võib Kaitseliitu kaasata õppekogunemise läbiviimisesse ja riigikaitseaduse (RiKS) § 68 lõike 7 kohaselt lisaõppekogunemise korraldamisse. Reguleerimata on Kaitseliidu õigused ja kohustused õppekogunemise ja lisaõppekogunemise läbiviimisesse kaasumisel. Kaitseliidule on tehtud ülesandeks korraldada või kaasuda Kaitseväe ülesannete täitmisesse. Näiteks formeerimise läbiviimine, HNS toetuse tagamine, teede julgestamine, Kaitseväe objektide valve jms. Loetletud ülesandeid teeb Kaitseliit Kaitseväe poolt kaasatuna või on Kaitsevägi need ülesanded Kaitseliidule delegeerinud. Õppekogunemise ja lisaõppekogunemise korraldamisse kaasamine on küll õigusaktides (KVTS § 69 lõige 4, RiKS § 68 lõige 7) märgitud, kuid praktikas on probleeme tekitanud see, mida täpsemalt kaasamise all mõeldakse – millised on Kaitseliidu täpsemad ülesanded kaasumisel ja kes kannab kulud.

4) Kaitseliidus teeniva tegevälase ja Kaitseliidu tegevliikme õigused kohaldada vahetut sundi Kaitseliidu territooriumil asuva vara ja isiku kaitseks

Vahetu sund on korrakaitseaduse (KoRS) § 74 lõike 1 alusel füüsilise isiku, looma või asja mõjutamine füüsilise jõuga, erivahendiga või relvaga. Vahetu sunni kohaldamise pädevus on KoRS § 75 lõike 1 alusel politseil või muul korrakaitseorganil ainult seaduses sätestatud juhul. Politseile ja muule pädevale korrakaitseorganile lubatud relvade (teenistusrelvade) ning erivahendite liigid sätestab seadus.

KoRS § 76 sätestab, et politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan võib kohaldada vahetut sundi ainult juhul, kui isikule kehtiva haldusaktiga ohu väljaselgitamiseks, tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks pandud kohustuse täitmise tagamine muu haldussunnivahendiga ei ole võimalik või ei ole õigel ajal võimalik. Vahetut sundi on lubatud kohaldada ilma eelneva kohustava haldusaktita, kui haldusakti andmine ei ole võimalik vahetu kõrgendatud ohu tõrjumise või korrarikkumise kõrvaldamise kiire vajaduse tõttu.

KoRS seletuskirjas on selgitatud vahetut sundi järgmiselt „Vahetu sund kujutab endast kõige otsesemat ning üldjuhul kõige raskemat võimalikku isiku õiguste riivamist haldustäitemenetluses – füüsilise jõu, selle abivahendite ja relvade kasutamist. Seetõttu on proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt tegemist haldussunnivahendiga *ultima ratio*, mida saab kasutada üksnes siis, kui muud võimalikud vahendid on oma mõju ammendanud või neid ei ole võimalik kasutada.“¹

Kaitseväe korralduse seaduse (KKS) 6. peatükis on Kaitseväe julgeolekuala regulatsioon. KKS § 50 alusel on Kaitseväe julgeolekuala: Kaitseväe territoorium, Kaitseväe laevad, lennubahendid ja sõidukid ning territoorium, mille Kaitseväe juhataja või tema poolt volitatud ülem on ajutiselt julgeolekualana määratlenud. Kaitseväe julgeolekuala osas on reguleeritud ka julgeolekuala tähistamine (KKS § 51), isiku kohustused julgeolekualal (KKS § 52), samuti isiku ja tema asjade läbivaatus (KKS § 56) ning isiku kinnipidamine (KKS § 55). Kaitseväe

¹ Korrakaitseaduse seletuskiri, lk 102, Riigikogu kodulehekül

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/8a9c2286-06fc-65d2-957b-bd9e11a940c4>

territooriumil on sõjaline varustus ja sõjaväerelvad, mistõttu on põhjendatud isikute julgeolekualale pääsemise osas ja seal viibimise osas suurem kontroll kui tavapäraselt valdaja kontroll isikute valdusesse sisse pääsemisel ja valduses viibimisel.

Kaitseväe vahetu sunni kasutamise õigus Kaitseväe julgeolekuala või julgeolekualal viibiva kaitseväelase vastu suunatud ründe tõrjumisel tuleneb KKS § 49 lõike 1 punktist 3 ning lõikes 2 on sätestatud, et Kaitsevägi kohaldab vahetut sundi korrakaitseseaduses sätestatud alustel ja korras. Kaitseväelasele lubatud erivahendid on käeraud, teenistusköer, sidumisvahend ja rahustussärk ning lubatud relvad on külmrelv, gaasirelv ja tulirelv (KKS § 49 lõiked 3 ja 4).

Kaitseväe julgeolekualal viibiv kaitseväelane võib KKS § 55 alusel kinni pidada julgeolekualal viibiva isiku, kelle kohta on põhjendatult alust arvata, et ta viibib julgeolekualal ebaseaduslikult, on julgeolekualale sisenemisel või julgeolekualal toime pannud süüteo või ohustab oma käitumisega ennast või teisi. Kaitseväelane võib KKS § 56 alusel kinnipeetud isiku või temaga kaasa oleva asja, sealhulgas transpordivahendi läbi vaadata, kui on alust arvata, et isik kannab endaga kaasas eset või ainet, millega ta võib ohustada ennast või teisi ning võtta läbivaatusel leitud ese või aine hoiule.

Kaitseliidus teenib üle 200 tegevväelase (tegevteenistus Kaitseliidus vt KaLS § 15) ja kuigi Kaitsevägi annab igal aastal Kaitseliidule suures ulatuses sõjalist varustust, Kaitseliit kasutab väljaõppes sõjaväerelvi ning ladustab neid oma territooriumil, valmistab Kaitseväele ette võimeid riigi sõjaliseks kaitseks ning annab oma tegevliikmetele sõjaväelist väljaõpet, siis Kaitseliidul oma territooriumi, vara ja isikute kaitseks julgeolekuala regulatsiooni seaduses sätestatud ei ole.

Kaitseliit tegeleb KaLS § 4 lõike 1 punkti 4 alusel sarnaselt Kaitseväele sõjaväelise väljaõppega, mida viiakse läbi sarnase relvastuse ja varustusega ning kuivõrd võimeid valmistatakse ette Kaitseväele, siis peab ka sõjaväelise väljaõppe standard vastama Kaitseväe nõuetele.

KaLS § 70 lõige 1 sätestab, et valvur on isik, kes osutab valvet KaLS § 69 lõike 1 tähenduses. Valvuritel on KaLS § 73 alusel vahetu sunni kasutamise õigus. Vahetu sund on füüsilise isiku, looma või asja mõjutamine füüsilise jõu või tuli-, külm- või gaasirelva või erivahendi või enesekaitsevahendiga. Vahetu sunni kasutamisel tuleb hoiduda füüsilise isiku, looma või asja kahjustamisest suuremal määral, kui see on eesmärgi saavutamiseks vältimatu.

KaLS § 72 sätestab, et valvuril on õigus tööülesande täitmisel kanda tuli-, külm- ja gaasirelva ning erivahendit ja enesekaitsevahendit. Tulirelv on püstol, revolver, püss ja automaattulirelv. Tulirelvana võib kasutada ainult sõjaväerelva. Külmrelv on kumminui ja teleskoopnui, gaasirelv on gaasipihusti.

KaLS § 71 sätestab valvuri õigused ja kohustused.

Valvuril on õigus:

1) tuvastada valvatavale objektile siseneda sooviva isiku isikusamasus;

- 2) tõkestada pääs valvatavale objektile ja kinni pidada isik, kes püüab sinna siseneda loata või muu seadusliku aluseta;
- 3) peatada isik, kes on loata sisenenud valvatavale objektile;
- 4) kinni pidada isik, keda kahtlustatakse valvataval objektil toimepandud süüteo;
- 5) peatada isik, kes tungib või on tunginud valvatavale objektile, viibib seal asjakohase loa või muu seadusliku aluseta, ohustab valvatavat objekti, seal hoitavat vara või objektil viibivaid isikuid või takistab valvurit tema ülesannete täitmisel;
- 6) kontrollida isiku sisenemisel valvatavale objektile ja seal lahkumisel isikut ja tema riietust vaatlemise ja kompimise teel või tehnilise vahendi või väljaõppe saanud teenistusköera abil, et kindlaks teha, kas isiku valduses ei ole eset või ainet, millega ta võib ohustada ennast või teisi isikuid või mille omamine valvataval objektil on keelatud;
- 7) kontrollida isiku sisenemisel valvatavale objektile ja seal lahkumisel temaga kaasas olevat asja vaatlemise või tehnilise vahendi või väljaõppe saanud teenistusköera abil, et kindlaks teha, kas isiku valduses ei ole eset või ainet, millega ta võib ohustada ennast või teisi isikuid või mille omamine valvataval objektil on keelatud;
- 8) kinni pidada isik vahetult eesiseva kuriteo toimepanemise ärahoidmiseks või elu või kehalist puutumatust ähvardava vahetu ohu tõrjumiseks.

Valvur kannab tökohustusi täites Kaitseliidult saadud vormiriietust, käesidet ja embleemi.

Kaitseliidu valvur võib füüsilist jõudu valvatava objekti kaitsmisel kasutada, kui ohu väljaselgitamine ja tõrjumine, isiku kinnipidamine ning isiku tegevuse tõkestamine valvuri suulise korraldusega ei ole võimalik või õigel ajal võimalik. Erivahendit ja enesekaitsevahendit ning külm- ja gaasirelva võib valvatava objekti kaitsmisel kasutada valvuri või muu isiku vastu toimepandava ründe tõkestamiseks, kui ründega kaasneb oht valvuri või muu isiku elule või tervisele, ja isiku kinnipidamiseks, kui on alus arvata, et ta võib kahjustada suure väärtusega varalist hüve, põgeneda, rünnata valvurit või ohustada teisi isikuid või ennast.

Seda ei ole aga piisavalt, et kaitsta Kaitseliidu territooriumil asuvat vara ja inimesi ning tõkestada võimalikku rünnet. Lahendus ei ole ka jätkusuutlik, kuivõrd valvuritel on õigus töölepingu seaduses ettenähtud puhkeajale ning puudub ressurss, et objektikaitsesse valvureid juurde tuua ja valves olnud valvureid välja vahetada. Kaitseliit kasutab praegu oma objektide ja territooriumi ning seal olevate isikute ja vara kaitseks aeda, videovalvet, olenevalt hoonest ka vastavat seinu ja ukse materjali, vastavaid lukke, läbipääsusüsteeme (nt uksekaardid) ning valvureid, kes teostavad isikute kontrolli. Seega oleks võimalik probleemi lahendada nii, et anda Kaitseliidus teenivatele tegevväelastele ja Kaitseliidu tegevliikmetele õigusi juurde. KKS § 51 lõike 1 kohaselt võib kaitseväelane kinni pidada julgeolekualal viibiva isiku, kelle kohta on põhjendatult alust arvata, et ta viibib julgeolekualal ebaseaduslikult, on julgeolekualale sisenemisel või julgeolekualal toime pannud süüteo või ohustab oma käitumisega ennast või teisi. Lisaks võib kaitseväelane KKS § 56 lõike 1 alusel kinnipeetud isiku või temaga kaasas oleva asja, sealhulgas transpordivahendi läbi vaadata, kui on alust arvata, et isik kannab endaga kaasas eset või ainet, millega ta võib ohustada ennast või teisi. Kaitseliidus teenivatele tegevväelastel ja Kaitseliidu tegevliikmetel Kaitseliidu objektidel selliseid õiguseid ole.

Ühe võimaliku variandina on KaLS § 4 lõike 1 punkti 7 alusel ja riigikaitseaduse § 86 lõike 5 alusel võimalik riigikaitseobjekti kaitseesse kaasata Kaitseliitu korrakaitseaduse §-des 16¹ ja 16² sätestatud alustel ja korras. Kaitseliidu kaasamise otsustab Vabariigi Valitsus Vabariigi Presidendi nõusolekul korraldusega. Ettepaneku kaasamiseks peab Vabariigi Valitsusele tegema avaliku korra kaitsmise valdkonna eest vastutav minister (siseminister). Kaitseliitu võib kaasata kuni 30 päevaks otsuse tegemise päevast arvates ning üksnes siis, kui asjaomane asutus ei saa õigel ajal või üldse seda ülesannet täita ja puuduvad muud vahendid ülesande täitmiseks.

Seega kui Kaitseliit ei suuda ise oma valvuritega enda objekti kaitsta, võib ta pöörduda siseministri poole, et Vabariigi Valitsuse korraldusega saaks kaasata Kaitseliitu selle Kaitseliidu objekti kaitseesse, ehk seeläbi saaks kasutada Kaitseliidu tegevliikmeid valvurite abistamiseks objektikaitseks. Tegemist on liiga bürokraatliku lahendusega, mida oleks võimalik lahendada Kaitseliidu ressurssidega.

Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 7 punkti 4 alusel on riigikaitse riigisaladuseks Kaitseliidu sõjaväerelvi ja lahingumoonna käsitlev teave ning § 7 punkti 12 kohaselt Kaitseliidu militaargeograafia valdkonda käsitlev teave. Seaduse § 10 punkti 1 alusel on infrastruktuuri ja teabe kaitse riigisaladus Kaitseliidu valve-, häire-, side- ja infosüsteeme käsitlev teave ning § 10 punkti 4 kohaselt Kaitseliidu relva- ja lahingumoonaladusi käsitlev teave. Sellest tulenevalt on osadel objektidel turvaalad ning käideldakse riigisaladust. Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 20 kohaselt on teabevaldaja kohustatud kasutusele võtma nõuetekohased organisatsioonilised, füüsilised ja elektroonilise teabeturbe meetmed riigisaladuse kaitseks. Riigisaladuse turvaalal viibimise ajal on teabevaldajal õigus korrakaitseaduse paragrahvides 48, 49 ja 52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmete kohaldamisel kasutada füüsilist jõudu korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras. Seaduse § 21 lubab kasutada relva riigisaladuse kaitseks ainult isiku ründamis-, vastupanu- või põgenemisvõimetuks muutmiseks konfidentsiaalse, salajase või täiesti salajase taseme riigisaladuse kaitseks äärmise abinõuna juhul, kui riigisaladust ei ole võimalik kaitsta muul viisil ning kui see on ühtlasi vajalik, et:

- 1) tõrjuda vahetu oht elule või raske tervisekahjustuse tekkimise oht;
- 2) takistada isiku põgenemist, kui tema valduses on ebaseaduslikult teabekandja, millele on jäädvustatud salajase või täiesti salajase taseme riigisaladus, või
- 3) tõkestada vahetult eesseisva või juba asetleidva vägivaldse esimese astme kuriteo toimepanemist või sellise kuriteo toimepanemist, mille eest võib karistusena mõista eluaegse vangistuse.

Seega ei tohi tulirelva kasutada piiratud tasemega riigisaladuse kaitseks, lisaks peab tegemist olema vahetult eesseisva ründega ning eelduslikult peaks rünnet tõrjuval isikul olema riigisaladusele juurdepääsu luba, et asuda rünnet tõrjuma turvaalal ning et realselt teada, kus asub või mis on see salastatud teave, mida kaitstakse. Tegemist ei ole piisava regulatsiooniga, mis lubaks tõrjuda võimalikke ründeid juba enne, kui ründaja jõuab turvaalale. Lisaks on oluline piirang riigisaladusele juurdepääsu loa olemasolu, mis enamikul Kaitseliidu liikmetel puudub.

Igal isikul on õigus kaitsta enda või teise isiku õigushüve hädakaitseregulatsiooni alusel karistusseadustikus sätestatud korras. Hädakaitse tegutsedes ei ole loeta toimepandud tegu õigusvastaseks, kui isik tõrjub vahetut või vahetult eesseisvat õigusvastast rünnet enda või teise isiku õigushüvedele, kahjustades ründaja õigushüvesid, ületamata seejuures hädakaitse piiri. Hädakaitsega sarnane, kuid õiguslikult erinev on asjaõigusseaduse §-s 41 antud õigus kaitsta valdust omavoli vastu. Vastavalt § 41 võib valdaja oma valdust omavoli vastu jõuga kaitsta, ületamata seejuures hädakaitse piire. Mõlemad instituudid võimaldavad vahetu ohu puhul võtta isikutel (s.h Kaitseliidu tegevliikmetel ja tegevväelastel) meetmeid ohu tõrjumiseks.

Nii hädakaitse kui ka omaabi puhul on oluline, et õigusvastase rünnaku tõrjumine või valduse rikkumise või äravõtmise takistamine ei tohi ületada hädakaitse piire. Vastavalt karistusseadustiku § 28 lõikele 2 ületab isik hädakaitse piiri, kui ta kavatsetult või otsese tahtlusega teostab hädakaitset vahenditega, mis ilmselt ei vasta ründe ohtlikkusele, samuti kui ta ründajale kavatsetult või otsese tahtlusega ilmselt liigset kahju tekitab. Hädakaitse piirides tegutsemine või nende ületamine sõltub rünnatavast õigushüvest ning konkreetsest kaitsetegevusest ning on suures ulatuses kohtupraktika määrata. Eesti õigusruumis ei ole hädakaitse ka nõ päris õigus, vaid õigusvastasust välistav asjaolu. Ehkki hädakaitse ja omaabi võimaldavad vahetu ohu vastu reageerida, siis õigusselguse põhimõttest ning Kaitseliidu suurusest ja iseloomust lähtuvalt on Kaitseliidul enda territooriumi ja objektide kaitseks mõistlik sätestada seaduse tasandil detailsem regulatsioon vahetu sunni kasutamiseks.

Tuginedes riigikaitseaduse, riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse ning asjaõigusseaduses toodud võimalustele ja piirangutele ning Kaitseväge korralduse seaduses toodud regulatsioonile on mõistlik, kui julgeolekualad luuakse püsivalt kohtadesse, kus Kaitseliidus käideldakse riigisaladust, hoitakse relvi ja laskemoona või muud sõjalist varustust (nt ravisõidukid, vormiriietus jms) ning viiakse läbi sõjaväelist väljaõpet. Sellisteks objektideks on 15 Kaitseliidu maleva, Kaitseliidu Kooli ja Kaitseliidu peastaabi füüsiline asukoht, lisaks erinevad Kaitseliidu väljaõppe- ja tagalakeskused ning relvalaad. Samuti oleks julgeolekualaks sõjaaja üksustele määratud ravisõidukid. Ajutised julgeolekualad kehtestatakse vajadusepõhiselt õppuste aladele, kus viiakse läbi sõjaväelist väljaõpet. See tähendaks, et isik ei tohi julgeolekualale siseneda ja seal viibida ilma pädeva Kaitseliidu tegevväelase või tegevliikme antud loata ja peab julgeolekualal täitma tema korraldusi, Kaitseliidu harjutusvälja territooriumil ei tohi viibida kõrvaline isik Kaitseliidu üksuste taktikaliste harjutuste, õppuste, laskmiste, lõhketööde või relvade, lahingumooni, lahingu- ja muu tehnika katsetuste läbiviimise ajal ning see ala on sellekohaselt tähistatud. Kaitseliidus teeniv tegevväelane või Kaitseliidu tegevliige võib kinni pidada julgeolekualal viibiva isiku, kelle kohta on põhjendatult alust arvata, et ta:

- 1) viibib julgeolekualal ebaseaduslikult;
- 2) on julgeolekualale sisenemisel või julgeolekualal toime pannud süüteo või
- 3) ohustab oma käitumisega ennast või teisi.

Kaitseliidus teeniv tegevväelane või tegevliige võib kinnipeetud isiku või temaga kaasas oleva asja, sealhulgas transpordivahendi läbi vaadata, kui on alust arvata, et isik kannab endaga

kaasas eset või ainet, millega ta võib ohustada ennast või teisi. Kaitseliidus teenival tegevväelasel või Kaitseliidu tegevliikmel on õigus see ese või aine võtta hoiule. Koos kinnipeetud isiku üleandmisega antakse politseile üle ka isiku või tema asja läbivaatusel hoiule võetud ese või aine. Isiku vabastamisel tagastatakse talle ese või aine viivitamata, välja arvatud juhul, kui eseme või aine omamiseks on vajalik luba, mis isikul puudub.

Vastavalt Kaitseliidu seadusele võib eeltoodud tegevusi teha ainult Kaitseliidu valvur. Eesmärgiks on, et tegevusi saaks teha ka Kaitseliidu tegevväelased ja tegevliikmed.

2. Sihtrühm

1) Tööandja kohustus lubada isik õppekogunemisele ja lisaõppekogunemisele

Esimene sihtrühm on Kaitseliidu tegevliikmed (ca 17 700), kes osalevad Kaitseliidu kaasamise korral õppekogunemise ja lisaõppekogunemise läbiviimises.

Teise sihtrühma kuuluvad tööandjad, kelle töötajad on Kaitseliidu tegevliikmed ning kes soovivad tööajal Kaitseliidu tegevuses osaleda.

Kolmanda sihtrühma moodustavad Kaitsevägi ja Kaitseliit organisatsioonidena.

2) Kaitseliidu liikmete sotsiaalsed garantiid kaasamise korral

Esimene sihtrühm on Kaitseliidu tegevliikmed, kes osalevad Kaitseliidu kaasamise korral KaLS § 4 lõike 2 tegevustes.

Teise sihtrühma kuuluvad tööandjad, kelle töötajad on Kaitseliidu tegevliikmed ning kes soovivad tööajal Kaitseliidu tegevusse kaasuda.

Kolmanda sihtrühma moodustavad Kaitsevägi ja Kaitseliit organisatsioonidena.

3) Kaitseliidu kaasamine Kaitseväge tegevustesse

Esimene sihtrühma moodustavad Kaitsevägi ja Kaitseliit organisatsioonidena.

Teise sihtrühma kuuluvad Kaitseliidu tegevliikmed (17 700), kes osalevad tegevustes Kaitseliidu kaasamise korral.

4) Kaitseliidus teeniva tegevvälase ja Kaitseliidu tegevliikme õigused kohaldada vahetut sundi Kaitseliidu territooriumil asuva vara ja isiku kaitseks

Esimene sihtrühm on Kaitseliit.

Teise sihtrühma moodustavad Kaitseliidus teenivad tegevvälased (200) ja Kaitseliidu tegevliikmed (17 700).

3. Eesmärk ja saavutatava olukorra kirjeldus

1) Tööandja kohustus lubada isik õppekogunemisele ja lisaõppekogunemisele

Kaitseliidu tegevliikmetel on Kaitseliidu kaasamise korral teenistuskohustuse täitmiseks võimalik osaleda Kaitseväge õppekogunemise ja lisaõppekogunemise läbiviimises malevapealiku kutse alusel ning tööandjad võimaldavad neile selleks vajaliku arvu (kuni 30 päeva) tasustamata lisapuhkust ja säilitavad töökoha.

2) Kaitseliidu tegevliikmete sotsiaalsed garantiid Kaitseliidu kaasamise korral

KaLS § 4 lõikes 2 Kaitseliidu kaasamise korral on Kaitseliidu tegevliikmetele ette nähtud kuni 30-päevane tasustamata puhkuse saamise võimalus ning Kaitseliidul õigus tegevliikmetele maksta hüvitist 30 päeva eest.

3) Kaitseliidu kaasamine Kaitseväge tegevustesse

Kaitseliidul on selge õiguslik alus kaasuda Kaitseväe tegevustesse, sealhulgas on sätestatud millisel juhul Kaitseliitu kaasatakse, kuidas toimub kulude kandmine jms.

4) Tegevväelase ja Kaitseliidu tegevliikme õigused kohaldada vahetut sundi Kaitseliidu territooriumil asuva vara ja isiku kaitseks

Kaitseliidu staabihooned, väljaõppekeskused, tagalakeskused ja relvalaad on KaLSi alusel võimalik püsivalt julgeolekualadeks ning sõjaväelise väljaõppe alad ajutisteks julgeolekualadeks määrata. Kaitseliidus teenivatel tegevväelastel ja Kaitseliidu tegevliikmetel on õigus kinni pidada julgeolekualal viibiv isik, kelle kohta on põhjendatult alust arvata, et ta viibib julgeolekualal ebaseaduslikult, on julgeolekualale sisenemisel või julgeolekualal toime pannud süüteo või ohustab oma käitumisega ennast või teisi. Lisaks võib Kaitseliidus teeniv tegevväelane ja Kaitseliidu tegevliige kinnipeetud isiku või temaga kaasas oleva asja, sealhulgas transpordivahendi läbi vaadata, kui on alust arvata, et isik kannab endaga kaasas eset või ainet, millega ta võib ohustada ennast või teisi.

II. Hetkeolukord, uuringud ja analüüsid

4. Kehtiv regulatsioon, seotud strateegiad ja arengukavad

Seadused

Kaitseliidu seadus (KaLS) – reguleerib, millistesse tegevustesse on võimalik Kaitseliidu tegevliikmeid kaasata ning millised on nende õigused tasustamata lisapuhkusele, hüvitisele ja töökoha säilimisele. Lisaks Kaitseliidu valvuri õigused ja kohustused ning Kaitseliidu ülesehituse.

Kaitseväeteenistuse seadus (KVTS) – reguleerib Kaitseliidu kaasamise õppekogunemiste läbiviimisele.

Riigikaitse seadus (RiKS) – reguleerib Kaitseliidu kaasamise lisaõppekogunemiste läbiviimisele.

Kaitseväe korralduse seadus (KKS) – sätestab Kaitseväe poolt jõu kasutamise ja julgeolekualaga seonduva.

Päästeseadus – sätestab, et päästesündmuse lahendamisse võib kaasata Kaitseväge ja Kaitseliitu (§ 31¹); ei anna ajalist piirangut Kaitseliidu kaasamisel päästetöösse.

Hädaolukorra seadus (HOS) – sätestab, et Kaitseliitu võib kaasata eriolukorra väljakuulutamise põhjendanud hädaolukorra lahendamisse; ei anna Kaitseliidu kaasamiseks ajalist piirangut.

Erakorralise seisukorra seadus (ErSS) – sätestab, et Kaitseliitu võib kaasata erakorralise seisukorra lahendamisse ning see ei kesta kauem, kui kolm kuud.

Korralduse seadus (KorS) – sätestab, et Kaitseliitu võib kaasata avaliku korra kaitseks mitte kauemaks kui 30-ks päevaks.

Määrused

Vabariigi Valitsuse 18.12.2015 määrus nr 144 „Kaitseväe ja Kaitseliidu politsei ülesannete täitmise, päästesündmuse lahendamise ning eriolukorra tööde tegemise kaasamise kord“.

Vabariigi Valitsuse 03.07.2014 määrus nr 108 „Kaitseliidu kaasamise tingimused ja kord küberturvalisuse tagamisel“.

5. Tehtud uuringud

Antud probleemikirjelduste kohta uuringuid ei ole koostatud.

6. Kaasatud osapooled

Seaduse muutmise eelnõu väljatöötamise kavatsuse koostamise käigus konsulteeriti Sotsiaalministeeriumiga, Rahandusministeeriumiga, Kaitseliiduga ja Kaitseväega. Vajadusel konsulteeritakse või kaasatakse ka teisi ministeeriume, valitsusasutusi ja huvigruppe.

III. Probleemi võimalikud mitteregulatiivsed lahendused

7. Kaalutud võimalikud mitteregulatiivsed lahendused

Avalikkuse teavitamine	JAH
Rahastuse suurendamine	
Mitte midagi tegemine ehk olemasoleva olukorra säilitamine	JAH
Senise regulatsiooni parem rakendamine	JAH
Muu (palun täpsusta)	

7.1. Kaalutud võimalike mitteregulatiivsete lahenduste võrdlev analüüs

1) Tööandja kohustus lubada isik õppekogunemisele ja lisaõppekogunemisele

Avalikkuse teavitamine

Töölepingu seaduse (TLS) § 19 ja avaliku teenistuse seaduse (ATS) § 83 kohaselt kohustub tööandja lubama töötaja õppekogunemisele ning säilitama tema töökoha. KVTS § 69 lõike 2 ja RiKS § 68 lõike 3 mõistes on nii õppekogunemine kui lisaõppekogunemine mõlemad reservteenistused, millest tulenevalt on võimalik lisaõppekogunemist tõlgendada õppekogunemise alaliigina. Sellest tulenevalt oleks lisaõppekogunemise osalemiseks võimalik kohaldada samu aluseid nagu TLS ja ATS õppekogunemise osas ette näevad. Kirjeldatud tõlgendust kasutades oleks võimalik teha teavitustööd teemaga seotud osapoolte seas – Eesti Tööandjate Keskliidus ja Eesti Kaubandus-Tööstuskojas ning meediakommunikatsioonis. Samuti võib olla vajalik anda selline tõlgendus Sotsiaalministeeriumi (SoM) töövaldkonnale ühise seisukoha väljendamiseks.

Olemasoleva olukorra säilitamine

Olemasoleva olukorra säilitamine tähendab, et puudub regulatsioon, mis võimaldaks Kaitseliidu tegevliikmetel saada Kaitseväe õppekogunemise või lisaõppekogunemise läbiviimiseks tööandjalt tasustamata lisapuhkust või mis reguleeriks tööandja kohustust säilitada õppekogunemisele või lisaõppekogunemise läbiviimisel osaleval Kaitseliidu tegevliikmel töökoht. Seega, kuna tööandjatel puudub kohustus Kaitseliidu tegevliikmele Kaitseväe õppekogunemise või lisaõppekogunemise läbiviimiseks tasustamata lisapuhkuse võimaldamine, puudub ka riigil kindlus, et Kaitseliit saab talle määratud funktsiooni täita.

Senise regulatsiooni parem rakendamine

Kehtiva regulatsiooni tõlgenduse levitamine tööandjate seas. Selle meetme plussiks on, et kehtivat regulatsiooni ei ole vaja muuta, kuid miinuseks, et keeruline on hinnata teavitustöö tulemuslikkust tööandjate seas. Olukorras, kus riik näeb seadusega kodanikule ette teatud ülesannete täitmise, peab kodanikul olema kindlus, et tal säilib nende ülesannete täitmise ajal töökoht.

2) Kaitseliidu tegevliikmete sotsiaalsed garantiid kaasumise korral

KaLS § 57 lõige 1 võimaldab tegevliikmel saada ühe aasta jooksul kuni kümme kalendripäeva tasustamata lisapuhkust KaLS § 4 lõike 2 punktis 2 sätestatud tegevuses osalemiseks. KaLS § 4 lõike 2 punktid 3, 4, 5 ja 6 võimaldavad samuti Kaitseliitu kaasata, kuid Kaitseliidu tegevliikmetele ei ole nendes tegevustes osalemiseks tasustamata lisapuhkust ette nähtud. Samuti on Kaitseliidu kaasamise aeg nimetatud punktide tegevustesse määratlemata või määratletud selliselt, et Kaitseliidu tegevliikmeid on teenistuskohustuste täitmiseks võimalik kaasata keskmiselt 30-ks päevaks aastas. Kaitseliit võib eelnimetatud kümnest lisapuhkuse päevast maksta tegevliikmele viie päeva eest hüvitist. Seega näevad õigusaktid (vt 1. peatüki punkt 2 „Kaitseliidu liikmete sotsiaalsed garantiid Kaitseliidu kaasamise korral“ lõik 1) ette, et Kaitseliidu tegevliikmed võivad Kaitseliidu kaasamisel osaleda riigi ülesannete täitmisel keskmiselt 30 päeva aastas, kuid tööandjal lasub kohustus lubada isik riigi ülesandeid täitma vaid eriolukorra tööde puhul ning Kaitseliit võib maksta hüvitist vaid viie kalendripäeva eest. Sealjuures võimaldavad õigusaktid nii korrakaitseülesandeid kui päästeülesandeid täitvaid vabatahtlikke erinevate meetoditega tasustada, mis ei ole proportsioonis Kaitseliidule erinevate planeerimisdokumentidega püstitatud ülesannetega.

3) Kaitseliidu kaasamine Kaitseväe tegevustesse

Olemasoleva olukorra säilimisel on reguleerimata Kaitseliidu kaasamine õppekogunemise ja lisaõppekogunemise läbiviimisesse ja teistesse Kaitseväe plaanides kirjeldatud ülesannete täitmisse.

4) Kaitseliidus teeniva tegevväelase ja Kaitseliidu tegevliikme õigused kohaldada vahetut sundi Kaitseliidu territooriumil asuva vara ja isiku kaitseks

Olemasoleva olukorra säilimisel ei ole võimalik Kaitseliidu staabihooneid, tagala- ja väljaõppekeskuseid ning relvaladusid KaLSi alusel julgeolekualadeks ning sõjaväelise väljaõppe alasid vajadusel ajutisteks julgeolekualadeks määrata. Kaitseliidus teenivatel tegevväelastel ja Kaitseliidu tegevliikmetel puudub õigus kinni pidada julgeolekualal viibiv

isik, kelle kohta on põhjendatult alust arvata, et ta viibib julgeolekualal ebaseaduslikult, on julgeolekualale sisenemisel või julgeolekualal toime pannud süüteo või ohustab oma käitumisega ennast või teisi. Samuti ei ole Kaitseliidus teenivatel tegevväelasel ja Kaitseliidu tegevliikmel õigust kinnipeetud isikut või temaga kaasas olevat asja, sealhulgas transpordivahendit läbi vaadata, kui on alust arvata, et isik kannab endaga kaasas eset või ainet, millega ta võib ohustada ennast või teisi. Olemasoleva olukorra säilimisel on Kaitseliidul palgalised valvurid, kellel on sarnased õigused nagu tegevväelasel julgeolekualal, kuid õppuste ja harjutuste ala valvurid ei valva, kuna neid ei ole piisavalt. Seega jätkaks olemasoleva olukorra säilitamine Kaitseliidu probleemi lahendamata.

7.2. Järeldus mitteregulatiivse lahenduse sobimatuses

Mitteregulatiivsed lahendused ei võimalda saavutada soovitud eesmärged kirjeldatud probleemide lahendamiseks.

IV. Probleemi võimalikud regulatiivsed lahendused

8. Välisriigid, mille regulatiivseid valikuid probleemi lahendamiseks on analüüsitud või on kavas seaduseelnõu koostamisel analüüsida (koos põhjendusega)

Kuigi analoogseid organisatsioone on loodud ka mujal riikides, siis sellises õiguslikus formaadis, nagu seda on Kaitseliit, teistes riikides ei ole. Seega teiste välisriikide regulatsioonid ei ole plaanis analüüsida.

9. Regulatiivsete võimaluste kirjeldus

1) Tööandja kohustus lubada isik õppekogunemisele ja lisaõppekogunemisele

Kaitseliidu seaduse § 57 lõige 1 võimaldab Kaitseliidu tegevliikmel saada tööandjalt aastas kuni kümme päeva tasustamata lisapuhkust sõjaväelisel väljaõppel ehk õppekogunemisel või lisaõppekogunemisel osalemiseks. KVTS § 70 lõike 2 kohaselt kutsutakse õppekogunemisele reservis olev isik Kaitseväge juhataja volitatud struktuuriüksuse ülema poolt. KVTS § 69 lõike 4 kohaselt võib Kaitseväge õppekogunemise läbiviimisele kaasata ka Kaitseliitu. Selliseks Kaitseliidu kaasamiseks aga KaLS Kaitseliidu tegevliikmele tasustamata lisapuhkuse saamist ei võimalda, kuna tegu on õppekogunemise läbiviimisega, mitte sõjaväelisel väljaõppel osalemisega. Sellise kaasamise korral vormistatakse Kaitseliidu ülema või malevapealiku kutse, mis ei ole tegevliikmele aluseks tööandjalt tasustamata puhkuse taotlemiseks.

KaLSis on sätestatud lisapuhkuse saamise alus vaid sõjaväelisel väljaõppel osalemiseks, mitte selle läbiviimisesse kaasamiseks, mida võimaldab KVTS. Antud probleem on võimalik lahendada KaLSi muudatusega, mille kohaselt tekib Kaitseliidu tegevliikmele seaduslik alus

Kaitseliidu õppekogunemise ja lisaõppekogunemise läbiviimisesse kaasumise korral töandjalt tasustamata lisapuhkust saada. Käesoleva KaLS muutmise väljatöötamiskavatsusega tahetakse laiendada KaLS § 57 lõikes 1 sätestatud lisapuhkuse saamise võimalus ka KaLS § 4 lõike 2 punktis 5 tegevusse kaasumisel.

2) Kaitseliidu liikmete sotsiaalsed garantiid kaasumise korral

Probleemi kirjeldusest nähtus, et Kaitseliidu tegevliikmetel on Kaitseliidu kaasumisel võimalik osaleda päästesündmuse lahendamisel, hädaolukorra töödel, erakorralise seisukorra lahendamisel, küberturvalisuse tagamisel, Kaitseväge korraldatavale õppekogunemisel ja lisaõppekogunemisel, politsei ülesannete täitmisel ning korrakaitseaduses sätestatud ülesannete täitmisel.

Kehtiva KaLSi (jõustus 01.04.2013) ajal on Kaitseliitu kaasatud PPA ülesannete täitmisele kolmel korral Vabariigi Valitsuse korralduse alusel: USA president Obama visiidi ajal septembris 2014, USA asepresident Pence'i visiidi ajal juulis 2017 ning digitaalvaldkonna tippkohtumise ajal septembris 2017.

USA presidendi ja asepresidendi visiidi ajal toimus Kaitseliidu kaasamine vaid paarinädalase etteteatamisega, mis seadis Kaitseliidu raskesse olukorda, kuivõrd keeruline on leida lühikese ajaga tegevliikmeid, kellel on võimalik tööajal täita Kaitseliidu ülesandeid. KaLSi kohaselt ei ole tegevliikmel õigust töandjalt küsida tasustamata puhkust ega töandjal kohustust lubada tegevliiget Kaitseliidu ülesande täitmisele, kui tegu ei ole KaLS § 4 lõike 1 punkti 4 või lõike 2 punkti 2 tegevustes osalemisega. Töandjal puudub ka kohustus tagada töotajale töökoht pärast seda, kui tegevliige on panustanud riigi ülesannete täitmisele ning naaseb tööle. Juhul kui tegevliige võtab töandjalt kokkuleppel tasustamata puhkust Kaitseliidu ülesannete täitmiseks, siis pikemate kaasamiste (nädal või pikemalt) korral kaotaks isik niivõrd palju oma sissetulekut, et tal võib osutuda majanduslikult võimatuks panustada.

Sõjaväeline väljaõpe on Kaitseliidu üks põhiülesanne, mida vabatahtlikku liikmeskonda arvestades antakse põhiliselt nädalavahetustel ning liikmete võimalusi arvestades. Samas KaLS § 4 lõike 2 kaasamised toimuvad juhul, kui Politsei- ja Piirivalveameti ja Päästeameti enda ressurssidest ei piisa ning kaasatakse teisi - tegemist ei ole Kaitseliidu põhiülesandega. Näiteks ei piisa alati politsei enda ressurssist, et tagada turvalisus teiste riikide juhtide visiitide korral.

KaLS § 4 lõikes 2 sätestatud kaasamiste puhul on Kaitseliidu kaasamine ajaliselt määratletud vaid ErSSis (kuni kolm kuud) ja KorSis (kuni 30 päeva). Erinevad õigusaktid näevad ette, et Kaitseliidu tegevliikmeid võib kaasata keskmiselt 30 päevaks riigi ülesannete täitmisele.

KaLS muutmisega soovitakse reguleerida töandja kohustus võimaldada Kaitseliidu tegevliikmel riigi ülesannete täitmiseks lisapuhkust saada ning Kaitseliidu õigus maksta hüvitist. Selleks on vajalik muuta KaLS § 57 lg 1 selliselt, et tegevliikmel on õigus struktuuriüksuse juhi kirjalikul taotlusel saada tasustamata lisapuhkust KaLS § 4 lg 2 tegevustes osalemiseks kuni 30 kalendripäeva aastas. Lisaks on vajalik muuta KaLS § 57 lg 4

selliselt, et Kaitseliit võib maksta tegevliikmele § 57 lg 1 alusel antud lisapuhkuse eest hüvitist samas mahus, kui kaasamine toimus.

3) Kaitseliidu kaasamine Kaitseväe tegevustesse

KVTSi alusel võib Kaitseliitu kaasata õppekogunemise läbiviimisesse ja RiKSi alusel lisaõppekogunemise korraldamisse. Reguleerimata on, millised on Kaitseliidu õigused ja kohustused õppekogunemisse ja lisaõppekogunemisse kaasumisel. Kaitseliidule on tehtud ülesandeks korraldada või kaasuda Kaitseväe ülesannete täitmisesse. Näiteks formeerimise läbiviimine, HNS toetuse tagamine, teede julgestamine, Kaitseväe objektide valve jms. Loetletud ülesandeid teeb Kaitseliit Kaitseväe poolt kaasatuna või on Kaitsevägi need ülesanded Kaitseliidule delegeerinud.

Õppekogunemise ja lisaõppekogunemise korraldamisse kaasamine on küll õigusaktides sätestatud, kuid praktikas on probleeme tekitanud, mida täpselt kaasamise all mõeldakse – mida peab Kaitseliit tegema, kes kannab kulud jne. Sarnased küsimused on Kaitseliidu kaasamise korral teistesse Kaitseväe tegevustesse.

Nimetatud ülesanded on õigusaktide kohaselt Kaitseväe põhiülesanded ning Kaitseliit vaid kaasatakse nende ülesannete täitmisesse. See tähendab, et ülesande (nt formeerimine, õppekogunemise korraldamine) põhitäitja on Kaitsevägi, kellel on võimalik kaasata Kaitseliitu.

Selleks on vajalik muuta KaLSi ja sätestada, et Kaitseliitu võib kaasata Kaitseväe ülesannete täitmisesse. Kaitseväe ülesanded, millesse Kaitseliitu oleks võimalik kaasata oleksid järgmised:

- 1) riigi sõjaline kaitsmine ja osalemine kollektiivses enesekaitses;
- 2) valmistumine riigi sõjaliseks kaitseks ja osalemiseks kollektiivses enesekaitses;
- 3) osalemine rahvusvahelises sõjalises koostöös riigikaitseeaduses sätestatud korras.

Eraldi tuleks seaduses ette näha volitusnorm Vabariigi Valitsusele täpsema kaasamise korra kehtestamiseks, kus sätestatakse, kuidas toimub kaasamise ettepaneku esitamine, kes otsustab kaasamise, kes kannab kulu jne. See lahendab probleemi, et Kaitseliit täidab ülesandeid, milleks tal ei ole seaduslikult õigust antud. Kaasamine ei tooks kaasa Kaitseväe juhatajale käsu andmise õigust Kaitseliidu üle, vaid Kaitseväe juhataja saab esitada Kaitseliidu ülemale abipalve ning Kaitseliidu ülem saab ise vastavalt olemasolevale ressursile otsustada, kas ja kui ulatuslikult ta osaleb. Kui Kaitseliit osaleb Kaitseväe ülesannete täitmises kaasamise korral, siis selle raames teenistuskohustust täitvad Kaitseliidu tegevliikmed allutatakse Kaitseväe juhtimisele. Seega oleks Kaitseväe tegevustesse kaasamine üles ehitatud samadel põhimõtetel nagu siis, kui Kaitseliitu kaasatakse korrakaitseesse.

4) Kaitseliidus teeniva tegevväelase ja Kaitseliidu tegevliikme õigused kohaldada vahetut sundi Kaitseliidu territooriumil asuva vara ja isiku kaitseks

Vastavalt KaLS § 4 lõike 1 punkti 2 ja punkti 4 alusel valmistab Kaitseliit ette riigi sõjalise kaitse võimeid ning annab oma tegevliikmetele sõjaväelist väljaõpet. Seega on Kaitseliidul suuresti sama sõjaline varustus kui Kaitseväel ning sarnane rahuaegne tegevus (sõjaväeline väljaõpe sõjaliste võimete ettevalmistamiseks). Kaitseväel on sõjalise varustuse kaitseks kogu Kaitseväe territoorium julgeolekuala ning õppuste jaoks võimalik luua ajutine julgeolekuala. Kaitseliit kui sõjalise varustuse omanik ja valdaja ning sõjaväeliste õppuste ja harjutuste korraldaja peaks omama samasugust õigust luua vara ja isikute kaitseks julgeolekuala.

Probleemi lahendusena on KaLSis vajalik kehtestada regulatsioon, mis võimaldab määrata Kaitseliidu omandis ja valduses olevad staabihooned, tagala- ja väljaõppekeskused ning relvalaad julgeolekualadeks ning sõjaväelise väljaõppe alad ajutisteks julgeolekualadeks, kus Kaitseliidu tegevväelastel ja tegevliikmetel on õigus kinni pidada julgeolekualal viibiv isik, kelle kohta on põhjendatult alust arvata, et ta viibib julgeolekualal ebaseaduslikult, on julgeolekualale sisenemisel või julgeolekualal toime pannud süüteo või ohustab oma käitumisega ennast või teisi. Lisaks võib Kaitseliidus teeniv tegevväelane ja Kaitseliidu tegevliige kinnipeetud isiku või temaga kaasas oleva asja, sealhulgas transpordivahendi läbi vaadata, kui on alust arvata, et isik kannab endaga kaasas eset või ainet, millega ta võib ohustada ennast või teisi.

10. Regulatiivsete võimaluste põhiseadusega ning Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õigusega määratud raamid

Kavandatav regulatsioon on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse §-ga 126, kus muu riigikaitseorganisatsioon põhiseaduse mõttes on Kaitseliit ning tema tegevuse aluseks KaLS.

Puutumust rahvusvahelise õiguse ja Euroopa Liidu õigusega ei ole.

V. Regulatiivsete võimaluste mõjude eelanalüüs ja mõju olulisus.

11. Kavandatavad muudatused ja nende mõjud

11.1. Tööandja kohustus lubada isik õppekogunemisele ja lisaõppekogunemisele

Kavandatava muudatuse tulemusena on Kaitseliidu tegevliikmetel võimalik Kaitseliidu kaasamise korral teenistuskohustuste täitmisel osaleda Kaitseväe õppekogunemise ja lisaõppekogunemise läbiviimisesse malevapealiku kutse alusel ning tööandjad võimaldavad neile selleks vajaliku arvu tasustamata lisapuhkust ja säilitavad töökoha.

11.1.1. Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

11.1.1.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Kaitseliidu tegevliikmed, tööandjad.

11.1.1.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järeldus olulisuse kohta

11.1.1.2.1. Kaitseliidu tegevliikmed

Kaitseliidul on ca 17 700 tegevliiget. Eesti tööjõu-uuringu (ETU) andmetel oli 2017. aasta III kvartalis tööealisest rahvastikust (15–74-aastastest) tööga hõivatuid 666 600 inimest². Seega on Kaitseliidu tegevliikmed sihtrühmana hinnatud väikseks. Lisaks ei ole kõik liikmed aktiivsed Kaitseliidu tegevustes osalejad. KVTSi (§ 69 lg 4) ja RiKSi (§ 68 lg 7) kohaselt võib Kaitseväge õppekogunemise ja lisaõppekogunemise (mõlemad loetud reservteenistuseks vastavalt KVTS § 69 lg 2 ja RiKS § 68 lg 3) läbiviimisele/korraldusse kaasata ka Kaitseliitu. 2017. aastal kaasati Kaitseliit nelja õppekogunemise ja ühe lisaõppekogunemise läbiviimisele. Kaitseliidu liikmed tegutsevad organisatsioonis vabatahtlikult ning seega mõjutab kavandatav muudatus nende inimeste ühiskondlikku aktiivsust vabatahtliku tegevusega tegelemise näol. Kehtiv seadusandlus võimaldab neid inimesi reservteenistuse läbiviimisesse kaasata, kuid piirab selles osas, et selliseks vabatahtlikuks tegevuseks ei ole ette nähtud tööandja kohustust neile tasustamata lisapuhkust anda ega töökohta säilitada. Kui inimesel puudub kindlus, et pärast vabatahtlikult Kaitseliidu tegevliikmena riigi ülesannete täitmisel osalemist tema töökoht säilinud on, vähendab see tema ühiskondlikku aktiivsust vabatahtliku tegevuse näol.

Kirjeldatud sihtrühma puhul on kavandatava muudatuse mõju ulatus keskmine, kuna sihtrühma käitumises võivad kaasned muudatused, kuid nendega ei kaasne kohanemiskulusi. See tähendab, et kui inimestel on kindlus saada Kaitseliidu tegevliikmena vabatahtlikuks tegevuseks tasustamata lisapuhkust ning et töökoht säilib, võib see suurendada vabatahtlikus tegevuses osalejate arvu.

Kuna tegemist on vabatahtliku tegevusega ning kavandatav muudatus näeb ette kindla arvu päevi, mil inimesele antakse võimalus tööajal vabatahtliku tegevusega tegeleda, sealjuures tema töökohta säilitades, võib kavandatava mõju avaldumise sageduse hinnata väikseks – töötajal ei ole kohustust osaleda Kaitseliidu tegevliikmena iga õppekogunemise või lisaõppekogunemise läbiviimises, vaid ta teeb seda kavandatava muudatusega ettenähtud võimaluste piires. Muudatuse mõju on sihtrühmale positiivse toimega, kuna annab seadusliku võimaluse olla ühiskondlikult aktiivne kodanik ja osaleda vabatahtlikuna seadusega ettenähtud riigikaitsealisesse tegevustesse. Negatiivse alatooniga võib anda asjaolu, et kuna tööandjale paneb kavandatav muudatus kohustuse teatud sihtrühmale tagada teistest enam hüvesid, võib kaasned risk, et tööandjad eelistavad töötajate valikul inimesi, kes Kaitseliidu liikmed ei ole. Selle riski võib aga hinnata madalaks, kuna kogu riigi töötajaskonda arvestades ei ole Kaitseliidu tegevliikmete arv suur ning seega on ka mõju väike. Eelnevast lähtudes on ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, kuna negatiivse iseloomuga mõjud on vähesed. Eelnevale tuginedes on muudatuse mõju sihtrühmale väheolulised.

11.1.1.2.2. Tööandjad

Mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Kavandatav muudatus mõjutab küll kaudselt kõiki Eesti tööandjaid, kuid kuna Kaitseliidu tegevliikmete arv on ca 17 700 inimest, ei mõjuta muudatus otseselt kõiki tööandjaid. Seega on vahetult kavandatavast muudatusest mõjutatud

---

² Eesti Statistika (www.stat.ee)

vaid need tööandjad, kelle juures Kaitseliidu tegevliikmed töötavad. Mõju ulatuse võib hinnata keskmiseks, kuna kavandatav muudatus tekitab tööandjale kohustuse teatud inimesed töö ajal seaduse alusel vabatahtlikule tegevusele lubada, mis eeldab muudatusi organisatsiooni kommunikatsioonis - osale töötajatest võimaldatakse tööajal vabatahtliku tegevusega tegeleda, teistele mitte. Töötajate sihtrühm on riigi mõistes väike ja seetõttu muudatus praktikas igapäevaselt kõiki Eesti tööandjaid ei mõjuta. Samuti võib mõju avaldumise sageduse hinnata väikeseks nendele tööandjatele, kelle juures Kaitseliidu tegevliikmed töötavad, kuna ka töötajal on vaba valik, kas seaduses antud võimalust kasutada või mitte ning ka kasutamise korral on selle sagedus väike. Seega võib kokkuvõtlikult kavandatava muudatuse mõju avaldumise sageduse tööandjatele hinnata väikseks. Muudatus on tööandjatele pigem negatiivse iseloomuga, kuna paneb neile kohustuse lubada aeg-ajalt töötajad tööajal teistele tegevustele, säilitades neile sealjuures töökoha. Teisalt, eelnevale tuginedes ei tule selliseid olukordi ette sagedasti, mis leevendab mõju negatiivset iseloomu. Seega võib ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski hinnata väikeseks, kuna negatiivse iseloomuga mõjud on vähesed. Eelnevale tuginedes on muudatuse mõju sihtrühmale väheolulised.

11.1.2. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

11.1.2.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Kaitsevägi ja Kaitseliit organisatsioonidena

11.1.2.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelendus olulisuse kohta

Kavandatav muudatus mõjutab vahetult Kaitseväge ja Kaitseliitu organisatsioonidena. Kaitsevägi on üles ehitatud reservarmee põhimõttel, mis tähendab, et Kaitseväge põhijõu moodustavad reservis olevad üksused. Nagu eelnevalt mainitud, loetakse KVTSi ja RiKSi mõistes nii õppekogunemine kui lisaõppekogunemine reservteenistuseks. Viimase eesmärk on tuletada reservväelastele meelde ajateenistuses õpitud ning tutvustada neile uut varustust ja relvastust. Seega on oluline reservteenistuse kvaliteetne korraldus ja läbiviimine, millest tulenevalt mõjutab kavandatav muudatus riigi julgeolekut, sh Kaitseväge ja Kaitseliidu töökorraldust ja võimet täita oma ülesandeid reservteenistuse korraldamisel. Kuna tegemist on kahe organisatsiooniga, on mõjutatud sihtrühm väike. Kehtiv seadusandlus võimaldab Kaitseväel Kaitseliidu liikmeid õppekogunemise ja lisaõppekogunemise läbiviimisesse kaasata, mistõttu Kaitsevägele ja Kaitseliidule töökorralduslikus mõttes kavandatav muudatus ulatuslikku mõju ei avalda. Kaitseliidule küll enam, kuna neil on lihtsam oma liikmeid Kaitseväge tegevusse kaasata, kui tööandjatel lasub kohustus Kaitseliidu tegevliikmetele sellise kaasamise korral võimaldada tasustamata lisapuhkust ja säilitada töökoht. Siiski, kuna organisatsioonide töökorralduses suuri muudatusi ei toimu ning puudub tarvidus muutustega kohanemisele suunatud tegevusteks, võib mõju ulatuse hinnata väikseks. Mõju avaldumise sageduse aga keskmiseks, kuna ta avaldub igal korral, kui Kaitsevägi õppekogunemist või lisaõppekogunemist korraldab ja Kaitseliidu liikmeid selle läbiviimisesse kaasab. Kavandatav muudatus on mõlemale organisatsioonile töökorralduslikust aspektist positiivse iseloomuga, mistõttu on ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk ka väike.

11.2. Kaitseliidu liikmete sotsiaalsed garantiid Kaitseliidu kaasamise korral

KaLS § 4 lõikes 2 Kaitseliidu kaasamiste korral on Kaitseliidu tegevliikmetele ette nähtud võimalus saada kuni 30 päeva tasustamata lisapuhkust ja Kaitseliidul õigus samas ulatuses hüvitist maksta.

11.2.1. Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

11.2.1.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Kaitseliidu tegevliikmed, tööandjad

11.2.1.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelalususe kohta

11.2.1.2.1. Tegevliikmed

Kaitseliidul on ca 17 700 tegevliiget (mõjutatud sihtrühmana hinnatud väikseks). Probleem on sarnane punktis 11.1.1.2 kirjeldatule - Kaitseliidu liikmed tegutsevad organisatsioonilise vabatahtlikult ning seega mõjutab kavandatav muudatus nende inimeste ühiskondlikku aktiivsust vabatahtliku tegevusega tegelemise näol. KaLS § 4 lõige 2 sätestab lisaks punktile 5 (KV korraldatavale õppekogunemisele ja lisaõppekogunemisele Kaitseliidu kaasamine) veel kuute kaasamise valdkonda, mille tegevustesse Kaitseliitu vajadusel on võimalik kaasata. KaLSi kohaselt ei ole tegevliikmel õigus tööandjalt küsida tasustamata puhkust ega tööandjal kohustust lubada tegevliiget ülesande täitmisele (kui on tegu KaLS § 4 lg 2 p 1, p 3, p 6 või p 7 nimetatud kaasamisega). Tööandjal puudub ka kohustus tagada töötajale töö pärast seda, kui Kaitseliidu tegevliige on panustanud riigi ülesannete täitmise ning naaseb tööle. KaLS § 57 lõige 1 näeb tegevliikmele ette õiguse struktuuriüksuse juhi kirjalikul taotlusel saada ühe aasta jooksul kuni kümme kalendripäeva tasustamata lisapuhkust KaLS § 4 lõike 1 punktis 4 sätestatud ülesande (sõjaväeline väljaõpe) täitmiseks ning § 4 lõike 2 punktis 2 sätestatud tegevuseks (eriolukorra tööde tegemine ning liikluse korraldamine ja turvalisuse tagamine eriolukorra piirkonnas hädaolukorra seaduses sätestatud korras). Sama paragrahvi lõike 4 kohaselt võib Kaitseliidu tegevliikmele maksta isiku kirjalikul taotlusel ja struktuuriüksuse juhi nõusolekul lisapuhkuse eest hüvitist kuni viie kalendripäeva ulatuses. Seetõttu on oluline, et töötajal oleks võimalik saada tasustamata lisapuhkust KaLS § 4 lõikes 2 tegevustes osalemiseks kuni 30 kalendripäeva aastas. Lisaks on oluline, et Kaitseliit võib maksta tegevliikmele lisapuhkuse eest hüvitist sama aja eest, kui kaasamine korral Kaitseliidu tegevliikme osalemine toimus. Kui inimesel puudub kindlus, et pärast vabatahtlikult Kaitseliidu tegevliikmena riigi ülesannete täitmises osalemises tema töökoht säilinud on või tema sissetulek samal ajal oluliselt vähenenud ei ole, vähendab see tema ühiskondlikku aktiivsust vabatahtliku tegevuse näol.

Kirjeldatud sihtrühma puhul on kavandatava muudatuse mõju ulatus keskmine, kuna sihtrühma käitumises võivad kaasned muudatused, kuid nendega ei kaasne kohanemiskulusi. See tähendab, et kuna inimestele on tagatud kindlus saada Kaitseliidu vabatahtlikuks tegevuseks puhkust, teatud juhtudel ka Kaitseliidu poolt tasustatud saada ning et töökoht on säilinud, võib see suurendada osalejate arvu. Kuna kirjeldatud Kaitseliidu kaasamiste puhul on Kaitseliidu liikme puhul aga tegemist siiski vabatahtliku tegevusega ning kavandatav muudatus näeb ette kindla arvu päevi, mil inimesele antakse võimalus tööajal vabatahtliku tegevusega tegeleda, sealjuures tema töökohta säilitades, võib kavandatava mõju avaldumise sageduse hinnata väikseks – töötajal ei ole kohustust iga Kaitseliidu kaasamise korra kutse peale reageerida ning osaleda, vaid ta teeb seda oma töö- ja isiklikku elu arvestades ning kavandatava muudatusega ettenähtud võimaluste piires. Kavandatava muudatuse mõju on sihtrühmale positiivse mõjuga, kuna annab seadusliku võimaluse olla ühiskondlikult aktiivne kodanik ja osaleda vabatahtlikuna seadusega ettenähtud riigikaitselistesse tegevustesse. Negatiivse alatooniga võib anda asjaolu, et kuna tööandjal paneb kavandatav muudatus kohustuse teatud sihtrühmale tagada teistest enam hüvesid, võib kaasned risk, et tööandjad eelistavad töötajate valikul inimesi, kes Kaitseliidu liikmed ei ole. Selle riski võib hinnata madalaks, kuna tööandjatele üleriigiliselt ei ole Kaitseliidu tegevliikmete arv suur ning tegevliige asub Kaitseliidu kaasamise korral teenistusülesandeid

täitma vabatahtlikult, sealjuures osates hinnata oma otsuse mõju oma töökohustustele lühikeses ja pikemas plaanis. Seega on ka mõju väike. Eelnevast lähtudes on ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, kuna negatiivse iseloomuga mõjud on vähesed. Eelnevale tuginedes ei kvalifitseeru kavandatava muudatuse mõju antud sihtrühmale oluliseks.

Tööandjatele on mõju sama nagu punktis 11.1.1.2.2. kirjeldatud.

11.2.2. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

11.2.2.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Kaitseväge ja Kaitseliit organisatsioonidena

11.2.2.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järeldus olulisuse kohta

Kavandatav muudatus mõjutab Kaitseliidu töökorraldust. Seega on sihtrühm väike. Kehtiv seadusandlus võimaldab Kaitseliitu erinevatele siseriiklike julgeolekusündmustele lahendamisele kaasata. Kaitseliidule avaldab kavandatav muudatus positiivset mõju, kuna neil on lihtsam oma liikmeid kutsuda osalema Kaitseväge tegevusse, kui tööandjatel lasub kohustus Kaitseliidu tegevliikmetele sellise osalemise korral võimaldada tasustamata lisapuhkust ja säilitada töökoht ning Kaitseliidul võimalus panustanud Kaitseliidu tegevliikmele selle eest hüvitist maksta. Kuna hüvitisi makstakse ka täna, küll väiksemas mahu, siis ka sellega seonduvalt Kaitseliidule nõ uusi ülesandeid ei kaasne. Seega, kuna organisatsiooni töökorralduses suuri muudatusi ei toimu ning puudub tarvidus muutustega kohanemisele suunatud tegevusteks, võib mõju ulatuse hinnata väikseks. Mõju avaldumise sageduse aga keskmiseks, kuna ta avaldub igal korral, kui keegi Kaitseliitu KaLS § 4 lõikes 2 tegevustesse kaasata soovib. Kavandatav muudatus on organisatsioonile positiivse iseloomuga, mistõttu on ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk ka väike. Eelnevale tuginedes on muudatuse mõju sihtrühmale väheolulised.

11.3. Kaitseliidu kaasamine Kaitseväge tegevustesse

Kavandatava muudatuse rakendumisel on Kaitseliidul selge õiguslik alus kaasuda Kaitseväge tegevustesse, sealhulgas on sätestatud millisel juhul kaasatakse, kuidas toimub kulude kandmine jms.

11.3.1. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

11.3.1.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Kaitseliit organisatsioonina ja Kaitseliidu tegevliikmed

11.3.1.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järeldus olulisuse kohta

Kavandatav muudatus mõjutab Kaitseliitu ja selle tegevliikmeid positiivselt, kuna loob organisatsioonile ja selle liikmetele seadusliku aluse Kaitseväge ülesannete täitmises osalemiseks.

11.4. Kaitseliidus teeniva tegevvälase ja Kaitseliidu tegevliikme õigused kohaldada vahetut sundi Kaitseliidu territooriumil asuva vara ja isiku kaitseks

11.4.1. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

11.4.1.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Kaitseliidus teenivad tegevväelased ja Kaitseliidu tegevliikmed, Kaitseliit organisatsioonina, isikud, kes satuvad Kaitseliidu sõjaväelise väljaõppe alale

11.4.1.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelalus olulisuse kohta

11.4.1.2.1. Kaitseliit

Kaitseväge korralduse seaduse 6. peatükk võimaldab luua julgeolekuala tagamaks kaitseväelaste ja Kaitseväge vara kaitserünnaku puhul Kaitseväge objektile.

Kaitseliidus kehtiva seaduse alusel julgeolekuala loomise võimalust ei ole, kuigi Kaitseliidus teenib üle 200 tegevväelase, Kaitseväge annab Kaitseliidule igal aastal üle ~13 miljoni euro eest sõjalist varustust, Kaitseliit kasutab väljaõppes sõjaväerelvi ning ladustab neid oma territooriumil, Kaitseliit valmistab Kaitsevägele ette võimeid riigi sõjaliseks kaitseks ning annab oma tegevliikmetele sõjaväelist väljaõpet. Seega rahuajal tegeleb Kaitseliit sarnaselt Kaitsevägele sõjaväelise väljaõppega, mida viiakse läbi samasuguse relvastuse ja varustusega ning kuivõrd võimeid valmistatakse ette Kaitsevägele, siis peab ka sõjaväelise väljaõppe standard vastama Kaitseväge nõuetele. Kaitseliidu seaduse 8. peatükk näeb ette võimaluse valvata Kaitseliidu objekte valvuritega, kellel on Kaitseväge julgeolekualal oleva tegevväelasega sarnased õigused. See ei taga aga piisavat kaitset. Sihtrühmana on Kaitseliit kui organisatsioon väike. Kavandatava muudatuse mõju ulatuse võib samuti hinnata väikseks, kuna toob Kaitseliidule kaasa osalise õiguste laienemise võrreldes täna kehtiva KaLSiga. Mõju avaldumise sagedus on keskmine ning ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk puudub, kuna kavandatav muudatus on Kaitseliidule positiivse iseloomuga. Eelnevale tuginedes ei ole muudatuse mõju sihtrühmale oluline.

11.4.1.2.2. Kaitseliidus teenivad tegevväelased ja Kaitseliidu tegevliikmed

Sihtrühm 200 tegevväelast ja ca 17 700 Kaitseliidu tegevliiget on väike, kui arvestada seda, et väljaõppel ei osale kunagi kogu liikmeskond korraga. Kavandatava muudatuse mõju ulatus sihtrühmale on väike. Muudatus eeldab organisatsioonipoolset head kommunikatsiooni, kuna teatud hulgal inimestele antakse juurde õigusi, mille kasutamise vajadusest ja eesmärgist peavad kõik täpselt teadlikud olema. Mõju avaldumise sageduse võib hinnata väikseks, kuna väljaõpe toimub regulaarselt ning kõik tegevväelased ja Kaitseliidu tegevliikmed peavad oma õigusi ja kohustusi teadma ning seaduspäraselt rakendama. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise riskiks on see, kui inimesed ei tea täpselt oma õigusi ning kasutavad neid väärtalt. Teisalt on muutus pigem positiivne, kuna väljaõppel osalejatel on suuremad õigused ning nad saavad neid kasutada seaduslikult. Seega konteksti arvestades, võib ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski väikseks hinnata. Eelnevale tuginedes ei ole muudatuse mõju sihtrühmale oluline.

11.4.1.2.3. Isikud, kes satuvad Kaitseliidu sõjaväelise väljaõppe alale

Sihtrühm võib lugeda väikseks, kuna Kaitseliit kasutab väljaõppealadel vastavat märgistust, mis keelab kõrvalistel isikutel alale siseneda. Mõju ulatus sihtrühmale on samuti väike, kuna ka täna on Kaitseliidu valvuril õigus KaLS § 78 lõike 3 alusel väljaõppe alale sattunud isiku suhtes erinevad õigused. Kavandatav muudatus annab sarnased õigused ka väljaõppel osalevatele tegevväelastele ja Kaitseliidu tegevliikmetele. Väljaõppealale sattunud isiku

vaates ei ole oluline, kas tema suhtes kasutab õigusi Kaitseliidu valvur või tegevväelane või Kaitseliidu tegevliige. Mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna väljaõppe toimub regulaarselt ning kui tegevväelane või Kaitseliidu tegevliige märkab väljaõppe alal isikut, kes seal viibida ei tohi, on tal õigus rakendada samu õigusi, mis on kaitseväelastel Kaitseväe julgeolekualal (vt lk 8 teine lõik). Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk puudub, kuna ka väljaõppe alale sattunud isiku turvalisuse huvides on, et ta alalt esimesel võimalusel välja toimetatakse või vastavalt seadusele muid vajalikke protseduure tehakse.

12. Muudatuste koondmõju ettevõtete ja/või kodanike halduskoormusele

1) Tööandja kohustus lubada isik õppekogunemisele ja lisaõppekogunemisele

Muudatus mõjutab kõige enam tööandjaid, kuna neile lisandub kohustus teatud sihtgrupile luua erisus lisapuhkuse saamise osas. Lisaks peavad muudatuse rakendumisel tööandjad valmis olema selleks, et aeg-ajalt tegelevad nende töötajad tööajal vabatahtliku tegevusega riigikaitsele panustamise näol. Positiivse mõjuna võib aga oodata riigikaitsele ja ühiskonna turvalisusse vabatahtliku panustamise suurenemist elanikkonna hulgas, kuna selleks loodud soodsad tingimused lihtsustavad panustamist.

2) Kaitseliidu liikmete sotsiaalsed garantiid kaasumise korral

Vt eelmist punkti. Tööandjaid mõjutab muudatus sarnaselt eelmises punktis kirjeldatule. Kaitseliit saab muudatusega juurde õiguse maksta oma tegevliikmetele hüvitist, kui nad osalevad KaLS § 4 lõike 2 punkti 2 tegevustes. Selline tegevus mõjutab positiivselt vabatahtlikku panustamist riigikaitsele ja ühiskonna turvalisusse, kuna selleks on loodud soodsad tingimused.

3) Kaitseliidu kaasamine Kaitseväe tegevustesse

Muudatusega luuakse õiguslik alus ja muudetakse üheselt arusaadavaks Kaitseliidu kaasamise alused Kaitseväe tegevustesse. See toob kaasa muutused nii Kaitseliidu kui Kaitseväe töökorralduses.

4) Kaitseliidus teeniva tegevväelase ja Kaitseliidu tegevliikme õigused kohaldada vahetat sündi Kaitseliidu territooriumil asuva vara ja isiku kaitseks

Muudatus mõjutab Kaitseliitu ja selle tegevliikmeid ning Kaitseliidus teenivaid tegevväelasi, kuna toob kaasa olulise õiguste laienemise. Samas lisapersonali värbamise vajadust muudatusega ei kaasne, kuna julgeolekuala loomine ei tähenda automaatselt mehitatud valve vajadust. Viimane tuleneb riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadusest (muudatuse kohaselt kõik Kaitseliidu maleva staabid, Kaitseliidu peastaap ja Kaitseliidu kool) või objektil hoitava relvastuse ja varustuse mahust. Kaitseliidu enamikul objektidel, millele soovitakse muudatusega julgeolekuala luua, on juba täna mehitatud valveta. Seaduse muutmisel ei plaani Kaitseliit mehitatud valvet suurendada või mehitatud valve põhimõtteid muuta. Muudatuste tulemusena suureneb Kaitseliidu võimalus täita seadusega pandud ülesandeid efektiivsemalt.

13. Muudatuste rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse eeldatavad kulud ja tulud

1) Tööandja kohustus lubada isik õppekogunemisele ja lisaõppekogunemisele

Alates 01.01.2018 on reservväelasele õppekogunemisel osalemise aja eest makstav toetus olenevalt ametikoha põhiliigist järgmine:

- 1) sõdur – 37 eurot päevas;
- 2) allohvitser – 40 eurot päevas;
- 3) ohvitser – 50 eurot päevas.

KaLS § 58 lõike 3 järgi kohaldatakse Kaitseliidu liikmele, kes Kaitseliidu koosseisus on kaasatud Kaitseväe õppekogunemisele või lisaõppekogunemisele KVTS § 80 lõigetes 5 ja 7 ning paragrahvides 193–196 sätestatud tagatisi. Juhul kui isiku kutsub Kaitsevägi, maksab ka toetuse Kaitsevägi.

2) Kaitseliidu liikmete sotsiaalsed garantiid Kaitseliidu kaasamise korral

Muudatus toob Kaitseliidule kaasa õiguse tegevliikmetele KaLS § 4 lõike 2 kaasamiste korral tänasest pikema perioodi jooksul hüvitist maksta. Kulu tekib asutusel, kes kaasab Kaitseliitu. Kaitseliidu kaasamise kulu sõltub keskmisest brutopalgast, nt 2017 septembris oli see 1224 eurot, ning kaasatavate tegevliikmete arvust.

3) Kaitseliidu kaasamine Kaitseväe tegevustesse

Muudatusega ei kaasne Kaitseväele ega Kaitseliidule täiendavaid kulusid. Kaitseliit on seni ülesandeid täitnud üheselt mõistetava aluseta Kaitseliidu eelarves olevate vahenditega.

4) Kaitseliidus teeniva tegevväelase ja Kaitseliidu tegevliikme õigused kohaldada vahetut sundi Kaitseliidu territooriumil asuva vara ja isiku kaitseks

Julgeolekuala peab olema vastavalt märgistatud. Seega seaduse rakendamisega kaasneb kulu, et töötada välja ning valmistada ja paigaldada kõikidele julgeolekualadele vastav märgistus. Ka ajutine julgeolekuala tuleb vastavalt märgistada ning seega tuleb ka selle tarbeks ühekordse soetusena hankida märgistus. Muudatuse jõustumisega ei kaasne täiendava personali värbamise vajadus. Kaitseliidu igapäevane valve KaLS 8. peatüki (valve) alusel jääb kehtima ning sellega muudatusi ei kaasne. Õppuste ajal toimub julgeolekuala valve õppuse raames õppusel osalevate Kaitseliidu tegevliikmetega. Lisataristut seoses julgeolekualade loomisega ehitada ei ole vaja. Tegevväelaste puhul on vajalik säilitada ülesande täitmise ajaks teenistustasu. Kaitseliidu tegevliikmetele tasu ei maksta.

14. Edasine mõjude analüüs

Ei ole kavas teha edasist mõjude analüüsi peale KaLSi muutmise seaduse eelnõu koostamise käigus tehtava mõjuanalüüsiga.

VI. Kavandatav õiguslik regulatsioon ja selle väljatöötamise tegevuskava

15. Valitav lahendus

Kaitseliidu seaduse muutmine.

15.1. Töötatakse välja uus tervikseadus

EI

15.2. Muudatused tehakse senise seaduse struktuuris

JAH

15.3 Selgitus

Kuna kavandatavate muudatuste maht ei ole suur, siis on otstarbekas muuta senise seaduste teksti.

16. Puudutatud ja muudetavad õigusaktid

Kaitseliidu seadus

17. Edasine kaasamise plaan – keda, millal ja kuidas kaasatakse

Kaitseliit, Kaitsevägi, Rahandusministeerium, Sotsiaalministeerium, Justiitsministeerium

18. Põhjaliku mõjuanalüüsi toimumise aeg

-

19. Eeldatav kontseptsiooni (HÕNTE § 1 lg 3) valmimise ja kooskõlastamisele saatmise aeg (kui järgmise sammuna koostatakse eelnõu kontseptsioon)

Eelnõu kontseptsiooni ei koostata, koostatakse eelnõu.

20. Eeldatav eelnõu avaliku konsultatsiooni ja kooskõlastamise aeg

September 2018

21. Õigusakti eeldatav jõustumise aeg

1.01.2019

22. Vastutavate ametnike nimed ja kontaktandmed

Mari-Liis Esinurm (mari-liis.esinurm@kaitseministeerium.ee, 717 0263)

Kati Lõbu (kati.lobu@kaitseministeerium.ee, 717 0092)

Lea Vainult (lea.vainult@kaitseliit.ee, 717 9020)